

Siorapaluk agaten

Af Gunnar Hønborg

I gennem de sidste 10–15 år har nyhedsformidlerne jævnligt bragt beretninger om nye grønlandske smykkesten. Nogle af disse har været af spændende karakter, såsom skønhed, sjældenhed og alder. Den varme røde Tugtupit fra Kvanefjeldet ved Narssaq er en af dem, som har opnået international anerkendelse. Indtil nu er Grønland det eneste land, hvor den er fundet i større mængder. Desværre forlyder det, at forekomsten er ved at være udtømt. Da det må formodes, at størsteparten af den hidtil minede Tugtupit allerede er slebet og forarbejdet, vil der givetvis opstå mangel på gode rå og slebne Tugtupitter for samlere i tiden fremover.

Fra Godthåbsområdet kommer stjerne-rosenkvarsten. Den findes langt inde i Godthåbsfjorden, og efter fotografier at dømme forekommer den i pegmatitgange. Rosenkvarsten indeholder en mængde mikroskopiske rutiltråde, som ligger i bestemte mønstre. Ved den rigtige slibning vil disse rutilinklusioner danne en 6 benet stjerne. Stjerne-rosenkvarsten kendes fra mange lande, men den godthåbske viser en særdeles velformet

og skarpt markeret stjerne. Desværre har den rosenkvarsten, som vi indtil nu har stiftet bekendtskab med, været en smule bleg. Det kan skyldes, at materialet har været overflademateriale. Man ved at rosenkvarsten vil blege en smule, såfremt det udsættes for lys i årevis. Derfor er det ikke utænkeligt, at der dybere nede i pegmatitgangen vil kunne findes rosenkvarsten af bedre kvalitet.

Grønlandit er allerede blevet anerkendt i Grønland, Skandinavien og blandt samlere. Det er en grøn kvarts-aventurin med fuchsit glimmer. Det specielle ved Grønlandit er den enorme høje alder 3800 millioner år gammel, også kaldet: verdens ældste smykkesten. Udover de allerede nævnte smykkesten findes der en række kendte stene, såsom bjergkrystal, rødkvarsten, ametyst, agat, amazonit, sodalit, labradorit, granat, rubin, olivin m. flere. Med den stadig voksende steninteresse i Grønland, må det forventes, at nye og spændende fund vil dukke op i tiden fremover.

For ca. 5–6 år siden blev jeg præsenteret for en for mig helt ukendt agat,

Siorapaluk agaten. Slibning og foto: Gunnar Hønborg.

nemlig Siorapaluk agaten. Det var en smuk båndet agat med stærke kontrastrege farver indfattet i en guldring. Denne agat kunne måle sig med de bedste på ædelstensmarkedet. Udover en kort beskrivelse i »Grønlands Smykkesten«, hørte eller så jeg ikke mere til denne sten i flere år.

Det var derfor også med stor interesse jeg tog imod et tilbud om at undersøge i stenslibning i Siorapaluk, Nordvestgrønland, i vinteren 85.

Her fik jeg mulighed for at undersøge og arbejde med dette materiale, og mine forventninger blev ikke skuffet. Forekomsten af Siorapaluk agaterne har været kendt af Thule eskimoerne i mange generationer. Det er derfor meget muligt at den i tidligere tider har været forarbejdet til redskaber og våben. Agaterne findes i nogle basaltområder i nærheden af Siorapaluk. Her er de dannet i hulrum, efter luft og gasbobler, som fremkom da lavaen i fjern fortid var flydende. Gennem tiderne er disse »forme« blevet udfyldt med geléagtige silicium koncentrationer. En agats »fødsel« er en langvarig proces og et kompleks af geologiske aktiviteter, såsom tryk, varme, hurtig el. langsom afkøling. Forskellige mineralsalte har givet agatens farver.

Store dele af disse basaltfjelde er igennem tiderne blevet nedbrudt af den naturlige forvitring, samtidig med at vind, vand og elvene har ført gruspartiklerne bort. Agatknoldene, har takket være deres hårdhed, undgået denne nedbrydningsproces, og de findes derfor spredt over store områder. De forekommer i størrelser fra valnødestørrelse til 8–10 cm i diameter.

Størsteparten af Siorapaluk agaterne har kontrastrige farver, som ligger i tætte bånd, i laksefarve, bordeaux, rødlig, brunlig og oven i mørke nuancer. De findes også som ensfarvede, og da tit i laksefarven, der i nogle tilfælde kan gå over i en rød farve som nærmer sig en god mexikansk ildopal. De kan også forekomme i ensfarvet rødlig med moslignende inklusioner. Endelig kommer den en sjælden gang med fjeragtige inklusioner, en lækkerbiskens forstensamlere. Agatens hårdhed er på 7 efter Mohs' skala, hvilket vil sige, at den ikke kan ridses med en hård fil. Denne egenskab bevirker at den kan tage en god polering, og stenen kan tåle at blive brugt i årevis uden at miste sin polering.

Denne agat, som sandsynligvis har været brugt til redskaber og våben i fordums dage af inuit, har fortjent sin renaissance, og jeg håber, at den får sin hædersplads i den grønlandske »smykkæde«.